

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Kolmapäeval, 3. märtsil 1971

Nr. 17 (3602)

13. aastakäik

Saadik A. Torma varises kokku Londoni aktusel

LONDON (EPL telefoniteel) — Eesti Vabariigi aastapäeva pühitsemine Londonis laupäeval, 27. veebr. kujunes dramaatiliseks, kuna keest aktust varises laval kokku Londoni Eesti Koori juhatahes Eesti Vabariigi saadik August Torma, 76. A. Torma kukkus poodiumilt ja rulus mööda treppe alla.

Talle ruttasid väikseid appi kaks daami koorist. Saadik on aastaid olnud Londoni koori populaarseks juhiks. Aktusel oli koor just jõudnud kolmanda lauluni, Riho Pätsi "Ringilauluni", kui südame-takk koorijuhil tabas.

Kohapeal alustati kohe elluäratamise katsetega. Ambulantsi saabumiseni püüti sissepuhumis-meetodiga hoida käigus hingamist ja kohalviibiv eestlasega abielus olev hambaarst teostas südamemassaazhi. Ambulantsis anti haigele hapnikku ja haiglas paigutati minister kohe haigikutele.

Vabaduspäev aktus jäi siindmuse tõttu lõpetamata. Praost dr. Jaak

Taul pidas lõpetuseks palvuse saadiku eest, misjärele laiali mindi.

Saadik August Torma tuli pühapäeval meelemläbikusele ja tema seisukorras oli märgata paranemist, kuigi oht ei ole veel üle. Praost Taul kiitlastas teda, kusjuures saadik andis märku, et ta tema juftu jälgib, vastata ta aga ei saanud aparatuuride tõttu.

A. Tormat tabas muide südame-takk ka pärast Stockholmist Eesti Lauluüldide saja-aasta juubelit Londoni tagasi saades, millest ta aga hästi paranes. Inglise-maa eestlased ja EV Saatkonna personal on tõesises mures tema tervise pärast.

Eesti vaimulik RAADIOSAATE LISSABONIST

TORONTO (EPL) — Toronto Eesti Seltis tegi pastor Helmut Rüd-mik kuuljaskonnale teatavaks, et lähemal ajal hakatakse Portugalist Lissaboni lähedalt ülivõimsa tüüpline-raadiopanna kaudu raudeesiride tagustele maadele andma vaimulikke raadiosaateid. Eestikeelseid saateid toimetatakse Torontost ja need on okupeeritud Eestis kuulvavad kolmel ööl kella 21.30–21.45 Ida-Euroopa kellaja järele. Samuti selgus, et ikestatud kodumaale on osutunud võimalikuks saada suuremal hulgal mitmesugust vaimulikkirjandust, kaasa arvatud Piiblit uus tõlge.

Ühenduses uue raadiosaate käiku-rakendamise "Stefanuse Sõnumi" te nime all pöördusime pastor H. Rüd-

miku poole lähema informatsiooni saamiseks uue raadiojaame tegevuse kohta, millest selgus järgmist:

"Rida raudeesiride tagant vabadusse pääsenud vaimulikke mitmetest rahvusest koos kommunismivastastelt häälestatud vaimulikkudega on Saksamaal, Bonn, ellu kutsunud uue organisatsiooni, mille nimeks on võietud piibline nimetus "Stefanuse Sõnum". Koondunud vaimulikke tegevusüksusteks on levitada vaimulikkululust kõigisse raudeesiride tagustesse maa-desse, kaasa arvatud ikestatud Ees-tisse. Kuigi Eestis ja mujal raudees-iride taga on usuline tegevus min-gil määral suurte kitsendustega ja takistustega võimaldatud, pole see ometi tõeliseks kristlikuks tõekuulu-tuseks, "Stefanuse Sõnumi" hinged on sakra päritoluga Rumeenia pas-tor Richard Wurmbrand, kellel õn-nestus mõni aasta tagasi vabasse

Järg. lhek. 7.

SPIIDON VEDAS PASTEETI JA NATO-SALADUSI

BRÜSSEL (EPL kirjasatjalt) — Brüsselis, Nato peakorteris (osakonnas "Internationale Dokumentation") töötas arhiivarina prantslane Francis Roussilhe, kes seitsme aasta jooksul müis kommunistidele umbes 7000 Nato dokumenti. Nende dokumentide ostjana esines Rumeenia salateenistus "Securita", kellelt Roussilhe sai ka Nõukogude Liidule ja Warsavi paktile 12 000 lehekülge neid dokumente, mis kandisid märksust "Secret" (salajane), "Top Secret" (ülimalt salajane) ja "Cosmic" (kogumaailmne saladus). Selle tegevuse eest mõisteti Roussilhe neli aastaks sunnitööle.

Roussilhe reetmine temeldati koh-tus üheks tõsisemaks Nato ajaloo-s, sest selle reetmise tulemusel puudu-tasid kõiki Nato riike. Ka pidi Nato peakorter muutma kõik oma sala-

koodid, teostama rea organisatsiooni-lisi ümberkorraldusi ning hävitama ühe osa arhiivmaterjalist.

Francis Roussilhe oli arhiivarina ka amatöör-ärimees, kes müretses

oma Brüsseli kolleegidele Prantsus-maalt odavalt hanemaksa-pasteeti. Detsembris 1962 kiitlastas teda ka keegi "Monsieur Miehle", kes tutvustas Järg. lhek. 7.

Francis Roussilhe

Öp. K. Särg SURNUD

Göteborgis suri reedel, 26. vee-bruaril abipraost Karl Friedrich Särg, Göteborgi koguduse õpetaja, 71 aasta vanuses.

Öp. Särg oli sündinud Udernas 10. märtsil 1900. Ordineeriti kirikuõpe-tajaks 26. detsembril 1938 ning asus a. 1940 Puhja koguduse õpetaja ko-hale. Rootsis on ta olnud rootsi ki-riku teenistuses, samuti olnes eesti ki-rikus Halmstadi ja viimati Göteborgi koguduse õpetajaks.

Surm tuli K. F. Särgile äkki. Ta istus reedel oma kodu laua juures ja varises äkki kokku. Ta toimetati ambulantsiga haiglasse, kuid surm tuli teel haiglasse.

Karl Fr. Särg

Christian Sc. Monitor:

KÕIK ikestatud tahavad VÄLJA!

WASHINGTON — Ühendriikide ajaleht "Christian Science Monitor" võtab lähema vaatuse alla Leningradis äsja toimunud juutide protses-si, mille kestel süüdistati teavasti juute lennuki kaaperdamise kavatsus-es ja mõisteti kahelealuste rasked karistused. Ajaleht mõistab hukka juutide vastu sunnitud lavastusprotsessi ning võtab vaatuse alla N. Liid-ud elavate erirahvuste probleemi.

Ajaleht mainib, et N. Liidus on umbes 3 miljonit juuti, kelledest tu-handed on eistanud 1967. aastast alates soovivaldusel välja rändamiseks Iisraeli. 1967. aasta juunist kuni 1969. aasta lõpuni anti ainult 300-le juudi-le N. Liidust väljasisõiduluba.

1970. a. kestel saabus N. Liidust Iisraeli ligemale 1000 juuti ning kui venelased oleksid väljaränku ukseid avanud, siis oleks nende arv paisu-nud kümnetesse tuhandetesse.

Moskva on ilmselt juutide välja-

rännu takistamiseks ka tugev välis-politiiline põhjus, kuna äga Iisraeli saabunud juut tugevdab Iisraeli rin-net araablaste ja sellega seoses ka N. Liidu vastu. Kuid kõrvuti sellega tuleb otsida teisi põhjusi, mis on veelgi kaaluvamad. Nii unustatakse sageli, et N. Liit kujutab endast impeeriumi, kus pool elanikkonnast valit-seb kogu rahvast.

N. Liidus on võimalik ainult 100 või 125 miljonit tõelist venelast, kuid N. Järg. lhek. 7.

Eestis vahistati 31 protesteerijat

N. Liidu põrandaalune ajakiri "Jooksvate südamuste kroonika" kinnitab, et Eestis on arreteeritud luuletaja Teet Kallas ja liisab, et kogusummas vahistati Eestis 31 isikut protesteerimise pärast N. Liidu invasiooni vastu Tšehhoslovakkiasse. Lätis vahis-tati 10 isikut, kes korraldasid sel puhul tseremonia president Chakste haual ja kasutasid läti rahvusvärvides küünlaid. Nad vabastatud aga hiljem. Möödu-nud aasta oktoobris vahistati Viil-nuse ülikooli keeleteaduse õppe-jõud Jonas Kazlauskas ja saade-ti vaimuhaiglasse Moskva lähe-dal. 21. novembril avaldas leedu kultuuriajakiri "Literatura ir

menas" tema surmateate. Teda kutsuti leedu keele küllalisekto-riks Pennsylvania osariiklikku ülikooli, kuid ei saanud nõuko-gude võimudest luba. Kui ta sel-le peale protesteeris, järgneski vaimuhaiglasse saamine. Kaz-lauskas oli neljakümne-aastaselt eluastates ja heas terviseilukus olukorras.

Ühes Mordva koondustagris toimus 1970.a. mais sunnitõeliste streik, mille põhjustajaks oli lät-lasest poliitvangi Janis Luthardi-se surm. Luthardis oli lüüdnud eelmisel päeval kliinikust abi ot-sima, kuid saadeti tööle tagasi. Ta suri järgmisel päeval.

Rootsi erakonnad Göteborgi-aktusel Danell kõnelejaks

GÖTEBORG (EPL) — "Igatihele on mõistetav, et inimene armastab maad, kus ta esmakordselt nägi maail-mavalgust. Aga enesest mõistatav on, et ta armastab oma isamaa vaimset olemust, rahva omapära, mõtle-mist, tegutsemislaadi, keelt, kombid ja pärimust. Kui sellist armastust ei ole, pole ka sisemisel haridusel pinda", ütles Vabaduspäeva aktusel Göteborgis, kuhu kogunenud oli 500 inimest, eestikeelses kõnes piiskop Sven Danell, kes ütles: "Eesti on veel alles Eesti on me südamele sütevakas, Eestlased, ärge reetke oma rah-vuslikku pärandit, oma pühi mälestusi!"

Populaarse rootsi piiskopi esinemi-ne, kes omal ajal noore vaimuliku-na Eestisse tuli eestirootsi-est Noaroot-si kogudust teenima, oli aktuse kõrgpunktiks, kus sõnavõttudega esi-

nesid ka rootsi riigipäeva erakonda-de esindajad — riigipäevaliige Ove Nordstrandh (m), Rune Zachrisson (fp), Claes Berndtsson (cp) ja riigi-päevaliige Doris Hävik (s). Göteborg-

gi Eesti Üliõpilaskonna esimees Tiina Klement rõhutas oma sõnavõtu eriti, et eestlasi ei saa kuidagi võr-relda sissirännungruppidega, kuna me olemis siin tulnud mitte vabatahtli-ku, vaid poliitiliste põgebikena.

Raadiosaate juhataja Helmut Rüd-mik

Üliõpilane Tina Raudma Austraaliast viibis külas Rootsis ja võttis osa Stockholmis Eesti Osakonna talveülikoolist Vemdaisskaletis, kus pilt temast on võetud. (EPL-foto)

President Nixon kritiseerib Brandti flirti venelastega

WASHINGTON — President Nixonil läkituses kongressile olukorra kohta maailmas mõistetakse muuhulgas ka üldkantsler Brandti flirti poliitikat venelastega. Nixon ei nimetanud Lääne-Saksamaad nimepidi, kuid pole mingit kahtlust, et ta vihas Bonni sotsialistlikku välisusele. Lääneriigid pole lihtsalt võimalik lubada individuaalseid lähenemiskäsitseid, kui seega tahetaksi asetada ühtlase olukorda, kus nad peaksid valima oma rahvuslike huvide ja oma kohustuste vahel Euroopas, ütles USA president.

Nixon rõhutas, et pinge vähendamiseks ja lääne vahel on muidugi teretulnud nähe, kuid püüded selleks peaksid olema kooskõlastatud. Differentseeritud pinge vähendamise, mis pihruks N. Liiduga ja teatud lääneliitlastega, oleks illusoorne, ütles president.

Bespool nimetatud president Nixon hukkamõistust Brandti aadressil kritiseerib ägedalt Rootsi hommiku-lehe Dagens Nyheteri juhtkirjanik. Nimetatakse patetiliselt sõnastuses, kuidas Brandt just praegu täitvat oma suurimat ja raskeimat ajaloolist ülesannet, mis seisvat selles, et Lääne-Saksamaa "murrab end välja poliitiliselt, sotsiaalselt, majanduslikult

ja inimlikult lukustatud positsioonist".

Vähestel poliitikutel on sügavamaid ja kibedamaid kogemusi vanadest võimuvõitlustest Euroopa südames kui just Willy Brandtil, vähestel on nii vähe illusioone vene super-võimu aktiivseid suhteid kui temal, kuid sellest hoolimata esitab Nixon teda kui sinisilmset algajat. Mis aga on veel hullem: Nixon valab vett tema vastaste vesikile Lääne-Saksas, kes kõige jämedamate vahenditega püüavad ümber lükata taotlust paremateks ja arukamateks suheteks mitmesuguste rahvaste ja süsteemide vahel, seletab DN.

Oma läkituse muus osas nimetab USA president Lääne-Ida kui tänapäeva ohlikemat sektorit: Seda seeläbi, et seal puhkev eventuaalne uus sõda Iisraeli ja Araabia riikide vahel võib kassa tuua otsese kokkupõrke USA ja N. Liidu vahel. Nixon märkis, et ainsaks lahendus oleks oleks teatud tasakaalu saavutamise mõlemapoolsete järeleandmistega, mispeale hiljem sõlmitavat rahulepingut garanteeriksid suurvõimud.

USA president leidis, et Iisrael peaks tagasi andma alates a. 1967 okupeeritud piirkonnad, "väljaarvatult väiksemad muudatused seoses uute piiride kindlaksmääramisega". Nimetatud uusi piire tuleks fikseerida rahulepingusse, samuti garantii, et rahulepingust peetakse kinni.

Nixon leidis, et Lääne-Ida peaks lakkama olema piirkond, kus ristuvad USA ja N. Liidu huvid. Sellega ühenduses juhtis ta araabia riikide tähelepanu hädaoludele, mis kaasuvad siis, kui end liiga tugevalt seotakse N. Liiduga. Muuhulgas satuvad ohtu nende inimesed, toonitas president.

Vietnami ja üldse Indo-Hiina sõjandri kohta märkis president, et invasioonid Kambodžasse ja Laosesse olid hädaajaliku. Sellega tahetakse takistada, et kommunistlik Põhja-Vietnam vägivallaga okupeerib Lõuna-Vietnami — samal ajal kui ameeriklased säilit välja tõmbuvad. Igal juhul mainis president, et operatsioonid Laoses on edukad, kuna Saigoni armeed on õnnestunud läbi lõigata suuremat osa kommunistide varustusdest.

Sinjuures võib juurde lisada, et Lõuna-Vietnami president Van Thieu umbes saameagsest president Nixonil läkitusega sõnas, et "invasioon Põhja-Vietnami on vaid ajaküsimus". Sellele reageerisid üsna kiirelt kommunistide "rahutud" Pariisis, kes seletasid, et Nixonil laenuatud sõjapoliitika ohustab muuhulgas ka Puna-Hiinat ja teisi Aasia maa.

Hanoi officiaalne ajaleht Dhan Dan omalt poolt hoiasid rahvast eventuaalse invasiooni puhul lõunast ja kutsus kõik üles "vapraks võitluseks". Kuuldused võimalikust sisetungist Põhja-Vietnami on liikunud Saigonis juba ligemale kuu aega. Veebruaris alguses sõnas nimelt viits-president, kindral Cao Ky, et kui kommunistlike sisside terroristid muidu jagu ei saa, on invasioon ainus lahendus.

Austraalia ei tunnista anneksiooni

SCDNEY (VES) — Balti Nõukogu Austraalias saatis novembri kirja oma vab valitsusele ühenduses Saksa-Vene vahel W. Brandti välituse poolt sõlmitud lepinguga.

Kirjas avaldas nõukogu tõstis murest olukorda kohta, mis lepingust tingitud, öeldes kokkuvõttes: "Meie olene lojalsed austraallased, aga meie tunneme murel oma suguvendade pärast ja meil on õigus loota, et meie maa annab meile moraalselt toetust ja deklareerib avalikult, et ta tunnustab neid põhimõtteid, millesse enamuse meie kaaskodanike usuvad."

Sellele kiriale saabus detsembri vastus Austraalia välisminister William McMahonilt. Tänaõs saadud kirja eest, mis käsibalt Balti vabariikide staatust, kinnitab minister järjekordselt, et Austraalia ei tunnustas endiselt Eesti, Lätit ja Leedu vabariikide annekteerimist N. Vene-maa poolt.

Siberi jõgede voolu muutmine toob uue kliima

MIAMIS (VES) — Miamis paiknevat rahvusvahelist okeanograafilist sihtasutust külastas briti tuntumad klimatoloogid Hubert Lamb ja siin peetud referaadits ja jutujamisteks ta avaldas olulisi uudiseid venelaste ammuksel plaanitseniseid Siberi jõgede Pehhova, Obi ja Jenisei evikondade muutmise alal — nii, et vastavad projektid suuresti mõjutaksid eelkõige Euroopa kliimat, muutes selle üldiselt soojemaks.

Nagu juba mainitud, kõnealul olev idee pole just uudne, mis aga esmakordselt teatavaks sai, on tõik, et venelased olevat vastavate töödega tegehitult juba alanud.

Kavade kohaselt nende suurjõgede voolu reguleeritakse edaspidi selliselt, et osa veest suunatakse tühjades, kõrvalaaidatiste aladele Kaspia ja Aarali sisemerde piirkonnas, millega venelased tahavad või õigemini loodavad muuta viiljandvaks 85 miljoni hektari (1 aaker = 4047 ruutmeetrit) alalise põua alal kannatava või koguni päris-kuiva ala. Peale selle väidaks ettevõtte kartuse, et Kaspia meri ja Aarali meri ühel ilusal päeval oleksid kuivanud — mõlemal veokogu pind alaneb pidevalt aastast aastasse.

Aga esineb ka kolmas põhjus — ja see on ootub ka uudeks Hubert Lambi loengute taustal.

Nimelt võimaldab mainitud kolme jõe voolude reguleerimine tohutult avaramat kalastamist senistes Arktika ookeanis, kogu Siberi põhjaranniku ulatuses.

Projekti järele olevat kaunis ladus üht-kolmandikku kõigi kolme jõe magedast veest juhtida teisele, kui Arktika ookeani, kuhu nad praegu

Bonn–Pariisi kohtukoostöö

BONN — Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa kirjutasid alla kokkuleppele, mille alusel Lääne-Saksamaa kohtule antakse õigus karistada neid natsitegelasi, keda Prantsusmaal on karistatud tagasi.

Kuni seni ajani keelasid Teise maailmasõja liitlased Lääne-Saksamaale karistada neid sõjakuritegelasi, kes olid saanud oma karistuse Saksamaa kaudu sõnitud liitlaste võimude poolt. Kuna Saksamaa seadus keelas oma kodanike väljaandmist, siis tehti Prantsusmaal otsused sakslaste kohta tagasilja ja mõisteti surma 540 sakslast, kellest suurem osa elavad praegu Lääne-Saksamaal. Prantsusmaa sõlmitud kokkuleppe põhjal võtab Saksa valitsus nende vastu esitatud süütoed uurimisele ja annab nad kohtu alla.

suubuvad. Kolmandiku mageda vee ärilangemine selles piirkonnas tähendaks aga, et suured jäämassid kahaneksid samuti kolmandiku võrra — venelased loodavad isegi siin enam saavutada, kuna mäge vesi on tublisti kiirem külmuma kui soolane ookeani-vee.

Vaatamata hiigel-jäämurdjatele on just jätta Siberi põhjaranniku vetes mitte üksinda kalapüüd, vaid loogu navigatsioon raskendatud ning mõni juht" isegi võimatu. Projekt sellega ei annaks venelastele mitte üksinda leiba, vaid ka kala.

Kõik see ei jätaks mõju avaldamata Euroopa üldklimale. Üldjoones kuulub Lamb, et kui venelased need tööd tõesti läbi viivad, siis praegune troopiline Vahemere kliima nihkub põhja poole kuni Skandinaaviasse ja selle asemele Vahemere basseini põhjakaldale ilmub troopiline Aafrika põhjapoolse rannikuvöö kliima.

Esimese pilguga poleks ju Euroopa rahvastel midagi selle vastu, kui neil elamine muutub soojemaks ja südamaandril hakkaksid kahisema palmisad, ainult selle idülliga kaasub paratamatult kõige eluolude, eriti aga põllumajanduse ja tööstuse kalkulatsioonide absoluutne segamini-paiskumine. See kliimatiline muudatus üldises segaduses halvaks ka Euroopa kaitsevõimet — venelastele saaks muidugi.

Selleks, et nimetatud suurjõgede voolu muuta, on tarvis ehitada rida hiigeltammi ning kaevata mitmeid tuhandeid kilomeetreid kanaleid. Viimaste kaevamisega olevatki venelased juba alanud, ilma, et nad sellest avalikkust väga informeeriks. Nad tahvat tegelikke töid jõhvi pealt selliselt reguleerida, et ainult nend maksimaalse tulu saaksid.

● Torontois sai 55-aastaseks pr. Jutta Saar, omariiklusega aktiveerit tegeles ja Teabla mõisastandade pidaja Aleksander Saare lesk, Aleksander Saar oli 1917/18 Eesti Vabariigi sünni juures ning viibis koos Konstantin Pätsiga oma poliitilise tegevuse eest sakslaste vangilaagris Paganusis saabus pr. Jutta Saar koos kahe tütreaga, kelledest üks elab Torontois ja teine USA-s.

■ Franco ei ole ainus mees, kellele hispaania punased valmistavad mure. Samal ajal kui Franco võitleb baskidega, on N. Liidul küllalt tege-mist hispaania kommunistidega. Hispaania punased tegutsesid Londonis, Pariisis ja Mehhikos, kuna Franco on Hispaania tunnistanud nende tegevuse illegaalseks. Nad aga ei soovi tihedat koostööd N. Liiduga, vaid kalduvad rohkem Puna-Hiina liinile.

■ Mehhiko senatis võeti üksmeelselt vastu seaduseelnõu, millega lõpetatakse kiirete abielulahutuste andmine Mehhikos. Seniste seaduste alusel võisid Mehhikosse saabunud

välismaalased saada abielulahutuse 24 tunni jooksul, kuid uue seaduse põhjal nõutakse enne abielulahutuse andmist kuue kuist elamist Mehhikos.

■ Ühendriikide luureandmetel võib Kambodžhas opereerivat kommunistide sõjaväge arvutada kogusummas 140.000 mehele, kellest 35.000 on Vietnami regulaarmee sõdurid ja ülejäänud Kambodža külastest mobiiliseeritud noored. Ühendriikide pommituskite viimaste suurte pommitrinnakutega Laosse lõunaosas taotlevat ameeriklased nende üksuste tootlustamise ja sõjamatrjalidega varustamise püramist.

REFLEKSID

■ KODUMAAL VÕETAKSE VII-NA. Palju viina, nagu selgub okupatsioon ajakirjandusest. Elu on kord selline lootusetu, et võib vägisi napsi juurde lootust otsima. Näib aga, et see mõjubast ka tööd ja meid eluvaladusi, m.h. raudteeliiklust. "Rahva Häälse" näiteks jutustati, kuidas Paide rajooni Pihari küla traktorist pärast suurt viinavõtmist otustas naistest laiku minna ja hakata astuma piki raudteed. Kuid uni tuli ja ta heitis rõõpmete vahele pi-kutama. Kui ta hommikul ärkas, siis olid ihu ja kondid terved ja ta otsustas koju tagasi minna. Pahandus aga tuli sellest, et ta juba teist korda oli rõõpmetel maganud ja reisirongis sunnitud peatuma. Mis tähendab seda, et rongijuhid on harjunud raudteel magajatega ja sõidavad ettevaatlikult. Vähemalt Pihari küla kohal, kus üks teine mees, kolhoosi lüpsja, kolmel korral rongi ees maa-ga ja õnnetus kolmel siiski neljal korral alla jää. ...

■ RAADIOPROGRAMMIS "Tidspegel" arutati, miks rootsi tööklassis lapsed ei püüde kõrgemale haridusele või üldse haridusele. Nagu tavaliselt vasakvaatlises nurga all, leiti, et põhjuseks on "jämlikhet" puudus. Keegi Lena Johanson seletas et tööklassis kuuluvad vanemad need kõrgemat ja väsinud, neil ei ole lihtsalt energiat kanda veel rahalisi ohverd lastele hariduse andmiseks.

Nii et tulevad õhtul koju, pargivad auto ja vaatavad uniselt TV-d.

Millejärele viis see mõtted iseseisvasse Bestisse, kus kahtlemata töötajad olid samuti väsinud, eriti kus sel ajal ei aidanud masinad selle võrra inimesi kui praegu, eriti põllumajanduses, kuhu kuulus enamik meie rahvast. Aga sellegipoolest rühmalt veel rohkem, et lapsi kooli panna ja haridust anda. See huvi oli

nii suur, et meil tekkis haritlaste üleproduktioon.

Kas ei ole vahe selles, et meie töötaval vanemal oli endil huvi hariduse vastu ja selle tõttu suunati lapsed haridusele. Siin sageli ei ole haridustunni nii markantne, mille tulemuseks on noorte kiire juhtimine palgatoole, et kindlustada perekonna paremat majanduslikku standardit. Üks suu vähem toita. Ja õppivat noort tuleb kaua toita.

■ KOMMUNISTIDEL ON KOMBEKS neid lääne teadlasi, publitsiste ja ajakirjanikke süüdistada mitmesugustes süüetöös võt fashismis, kui need on kuidagiviisi paljastanud Nõukogude imperialismi ja maade-andumist. See ei tähenda muidugi midagi, kas süüdistustel üksteise alust. Lihtsalt hakatakse ühte lugu korrumata, lootuses, et see nii muutub "ajalooks". Hiljuti toimus üks selliseld rünnakuid baltisaksa päritolu Kieli ülikooli professori Boris Meissneri vastu, keda Literaturnaga Gazetas tembeldati "sõjakuritegeliseks". N. Vene ajaloodoktor Nikolajev kirjutas, et Meissner võitsvat ajalugu N. Liidu diskrediteerimiseks. Muu hulgas olevat ta moonutanud raamatut "N. Liit, Balti riigid ja Rahvusvaheline õigus" seda aega, kus "eesti, läti ja leedu töötajad kommunistide juhtimisel kujukatsid kodanliku võimu".

Meissneri teos sisaldas suurelt osalt venelaste oma dokumente, muu hulgas Ribbentropi ja Molotovi vahel sõlmitud salalepingut, millega Stalin sai Hitlerilt "õiguse" Eesti, Läti ja Leedu okupeerimiseks. Vene ajaloodoktor, kellele seda dokumenti pole näidatud, räägib ikka veel naiivselt "eesti, läti ja leedu töötajate" ülesõnust, mida Kremli emissarid kolmes riigis pärast ultimaatumeid sõna sõnades mõttes lavastasid, et varjata kokkulepet Hitleriga.

KJ

INIMENE OTSIB ELU LAIAS MAAILMARUUMIS

Universum on loobutusuur ala ning meie moodustame sellest ainult väikese osa. Sageli märgitakse — ning selles on palju tõe — et maakera on palju väiksema tähtsusega kui liivatera Sahara kõrbes. Isegi Päike, mis paistab meie taevast hüljavana ja säravana, ei ole midagi muud kui tavaline täht ning palju astronoomid liigitavad ta kollase kääbuse staatusele. Maailmaruumi suurusega ning paljude tähtede ja planeetidega arvestades on inimsugu alati tundnud huvi selle vastu, kas teistel taevakehadel on elu ja kas meil on võimalik selle kohta mingil määral selgusele jõuda. Vaatleme allpool, millised väljavaated on selleks praeguste tehniliste võimaluste juures.

Teadlased on jõudnud veendumusele, et kui teistel taevakehadel on elu, siis peab see olema põhiliselt samalaadne, mis eksisteerib maakeral ning samalaadset peavad olema ka elule vajalikud eetingimused. Kuul ei ole näiteks atmosfääri, siis ei ole seal ka elu ega elavaid olusid. Raskem on analüüsi teha kaugemate planeetide ja taevakehade kohta, kuid viimasel ajal on kogutud siiski nii palju informatsiooni, et teadlased saavad teha üsna tõenäolisi oletusi.

Maailmaruumis elu otsimisel on meil loomulikult lihtsam esmapooleks vaatluse alla võtta need taevakehad, mis asuvad meie kõige lähemal.

Päikese süsteem koosneb ühest tähest (Päike), üheksast planeetist ning mitmesugustest vähest tähtsusega taevakehadest, näiteks satelliitidest, mis saavad mõningaid planeete. Suurem osa neist taevakehadest eksisteerivad sellistes tingimustes, et seal ei saa olla elu sellisel kujul, nagu Kuul, ei ole ka planeet Merkuuril ja suuremal osal päikesesüsteemi kuuluvatest planeetidest satelliitide atmosfääri.

Ainult Saturni sateltil Titanil on teadolevatel andmetel atmosfääri, kuid temperatuur on seal nii madal et igasugu elu on võimatu.

Neli suurt planeeti Jupiter, Saturn, Uran ja Neptun on ümbritsetud gaasiga ning on lootusetult madala temperatuuriga, mille tulemuseks nad langevad elu otsimisel kohekselt märgust välja.

Siis jõuame lõpuks ainult kahe päikesesüsteemi liikme juurde, kus viiks olla elu. Need planeedid on Veenus ja Mars.

Veenus on umbes sama suur kui Maa, kuid ta asub Päikesele lähemal. Planeedil on võrdlemisi tihe atmosfäär, mis koosneb peaaegu täielikult süsinahappegaasist. Planeedi ole lund. Kõik see lasub teha kindsada korda suurem kui Maa ning temperatuur ulatub mitmesajale kuumuse kraadile. Nii või teist — Veenus on elavatele olenditele vaenuk lihtsaim ning jääb küsitavaks, kas astronautid kunagi seal võimalik on maanduda.

Mars on tekitanud meile veelgi suurema pettumuse kui Veenus. Käeoleva sajandi algul märkasid terve rida nimekaid astronome regulaarseid jooni planeedi pinnal ning tegid sellest järelduse, et Marsil elavad intelligentid olevused, kes on rajanud regulaarse kanalistsiooni süsteemi.

Kuna Mars on väiksem ja külmem kui Maa ning seal puuduvad ookeanid, siis oletati, et Marsi veekogud on lukustatud valgete polaarpiirkondade alla ning vee distillatsiooniks vajatakse kanaleid.

Nüüd on kanalite teooria täielikult ümber lükatud ning Ühendriikide Mariners tüüpi uurimissõidukid on saatnud Maale fotosid, mis kinnitavad, et Marsi pind sarnaneb Kuu pinnale. Fotod näitavad, et kanalite peetud jooned ei ole midagi muud kui mäehelikud, samuti on selgusele jõutud, et Marsi atmosfäär koosneb peamiselt süsinahappegaasist ning et Marsi nabad ümbruses ei ole lund. Kõik see laeb teha kindlaid oletusi, et Marsil ei ole elu.

Nii-siis jõuame järelduseni, et Päikese süsteemis on Maa ainuke planeet, kus eksisteerivad elavad olusused.

Kui meie tahaksime maailmaruumis elu otsida, siis peaksime minema oma süsteemist kaugemale ning see suurendab paratamatult meie probleeme. Tähted on meist tohutult kaugel ja isegi Proxima Centauri, mis asub meie kõige lähemal, on meist nelja valgusaasta kaugusel (valgusaasta moodustab distantist, mille valguskiir läbib tähe ühe aasta jooksul). Teiste sõnadega tähendaks see seda, et kui meie lähendaksime Maa ja Päikese vahelise distantist ühele 2,5 cm, siis on Proxima meist 163 km eemal.

Kuna planeedid on palju väiksemad kui tähted ning neil pole oma valgustust, siis on meil raske oma praeguste teleskoopidega näha teiste tähtede planeete ning meie saame teiste süsteemide analüüsimisel teha ainult teatud oletusi.

Maailmaruumis on palju tähti, mis sarnanevad kõigile meie Päikesele. Nii näiteks on Delta Pavonis, mis asub meist 19 valgusaasta kaugusel, täielikult koopila Päikesest. Ja kuigi

meie ei saa seda tõestada, kõnelevad kõik asjaolud selle poolt, et see täht moodustab ühe teise süsteemi tsentrumi. On isegi tunnismärke, et üks selle süsteemi planeete asub Delta Pavonisest sama kaugel kui Maa Päikesest.

Kui see oletatav planeet omab samad tingimused nagu Maa, siis võib seal eksisteerida ka samasugune elu.

Samalaadseid oletusi võime teha teiste tähtede kohta, kusjuures peame mees pidama, et neid on 10.000 miljonit juba ainuüksi meie Linnutees.

Kui meie oletame, et teiste taevakehade süsteemide planeetidel võib eksisteerida elu, siis tekib kohe küsimus — kuidas saaksime nende elavate olusustega kontakti? Siin on suuremaks takistuseks tohutu suured distantid. Meie oleme võimaliselt saatma rakette mõne päeva jooksul Kuule ning Marsile ja Veenusele tulevikus mõne kuu kestel, samuti jõuame tõenäoliselt ükskord nii kaugele, et ka teised kaugemad päikesesüsteemi planeedid on meie kättesaadavad.

Kuid tähtedevahelised lennud tekitavad uusi probleeme, sest 1970. aastate rakettidega kulub saadajale nende distantide katmiseks.

On võimalik, et tulevikus konstrueeritakse tuumaenergia abil liikuvad raketid, kuid ka nendega ei ole võimalik pääseda teiste tähtede süsteemide juurde. Kõige kiiremini liigub valgus ning kui inimene suudaks konstrueerida sama kiirelt liikuvat maailmaruumilaeva — ka siis kuluks Proxima Centauri juurde ja tagasi jõudmiseks aastaid.

Ainsaks kommunikatsioonivahendiks praegustes oludes teiste süsteemide planeetidega on raadio. Raadiolained liiguvad valgusega võrdselt kiirusega ning ei ole võimatu, et meil õnnestub kiirkiiridest teistelt planeetidelt saadatud raadiosignale.

Kuna Maale kõige lähemal asuvad tähed ei ole seda tüüpi, et nad oleksid planeetidest ümbritsetud, siis peame minema kaugemale ning kaugemal on võimalik leida kaugemad tähted — asuvad meist 10 valgusaasta kaugusel.

Seni ei ole maailmaruumist kiirkiiridega saadatud raadiosignaleid, kuid meil on registreerinud kuuskiiridest saadatud rütmilisi raadiosignaleid, mis lihtsasti seatakse ümber.

Samuti on ümber lükatud kõik mitmesilised lood n.a. "Tendavast taldrikust".

Teistest külastajatest oleks absurdne mõelda, et meie oleme ainsad intelligentid olevused tohutu maailmaruumis. Peale meie Linnutee on veel palju teisi süsteeme ning maailma suurima teleskoobiga on võimalik fotografeerida neid 1000 miljonit. Vaatamata kindlate tõendite puudumisele võime oletada, et paljudel taevakehadel valitseb elu. Mõnel neist on see primitiivses faasis, mõnel on meiega ühel tasemel ja mõned on kaugemale ette jõudnud.

Elu otsimine maailmaruumis on inimkonnale kahtlemata üheks suuremaks ja huvitavaks probleemiks.

Ja kuigi inimene on võimeline reisi- ma Kuule on ta veel kaugel tähtedevahelistest reisidest. On kindel, et raketid ei lahenda seda probleemi, kuid ei ole võimatu, et inimese aju leiutab tulevikus vahendeid maailmaruumis suurte kauguste selja tahta jätmiseks.

Kalevite järelkasv

Stockholmi Eesti Majas noorteruimides käivad koos Kalevi lipkonna Vambola parviku hundud, kelle tegevust juhivad Mati Lepp ja Ava Randviir. Poistel on põnev ja nad ootavad oma kampa uusi eesti poisse. Pildil esirivas Mats Estonius, Tiit Ventser, Jaan Anderson ja Allan Estonius, teises reas Jaan-Peeter Leesi, Markus Keilund, Aare Avastu ja Harald Lepp, ülemises reas Jaak Arendi, Mart Henriku Penno ja Avo Mülder.

Raamatu RIIUL

RANNITI LUULE INGLISE KEELES

Hiljuti ilmus tuntud sveitsi kirjaniku Hürimanni väljaandena Aleksis Ranniti luuletuste valikku Line (Joon ja värsid), mille on inglise keelde tõlkinud ameerika luuletaja ja kirjandusteadlane Henry Lyman. Luuletuskogu on trükitud käsimis laotud antiika kirjas koos monotüüpia tehnikas valmistatud illustatsioonidega kuulsalt sveitsi graafikult Gotfried Honeggerilt.

Raamat on avaldatud seerias Poesia e veriti (Luule ja täde), milles on varemalt ilmunud Nobeli laureaadid Samuel Beckett, James Joyce, René Char, Eugenio Montale ja teiste rahvusvaheliselt tuntud autorite valikku. Nii nagu kõikide teiste selle seeria luuletuslikult kujundatud teosed on ka Aleksis Ranniti värsirakend Line trükitud üksnes kuuekümmes eksemplaris, kusjuures üksikühe eksemplari hinnaks on kuuskümmend dollarit. Luuletuste tõlki- ja Henry Lyman eluneb Aix-en-Provence's, Prantsusmaal, kus ta õpetab inglise kirjandust. Eesti luulelühemaks tundmaõppimiseks on ta juba pikemat aega uurimas eesti keelt. Umbes aasta tagasi ilmus The New York Times'is tema tõlge Marie Underi luuletusest "Laululind".

● Kanada esivõistlustel bridzhis tuli daamide paarismängus meistriks Hilda Küttis koos kaadalan- na Brigitte Bonusega. Koos oma meesvõistlusriist mees Nikolai Küttisega sõitis ta Lääne-India saar- tete puhkusele.

24. veebruar eesti koolis Stekholmis

Kolmapäeval 24. veebruaril kell 12 tähtsast Stekholmi Eesti Alg- kool E.V. 53. aastapäeva koolis kor- raldatud aktusega.

Õppetöö lõppes pärast 3. õppe- tundi, mille järele õpilased, õpe- taja, rohkemvõistluste lastevane- maid ja küllalisi kogunesid ühiseks aktuseks.

Koolijuhataja tervitas aktusest osa- võtjaid, millele järgnes luuletaja Kalju Lepiku aktuse kõne. Kõnele- ja kriipsust alla vabaduse tähtsus- rahva elus ja eriti meie eestlaste juures, kes on kannatanud sajandi- te jooksul vägivalla all. Ta tõi näi- teks Bernhard Riivese, kes ei võt- nud enam vastu karistuseks määrat- tud viisahoop, vaid otsustas pige- mini minna surma sirssejalisele va- ba eesti talupojale.

Aktusekõne järele koolijuhataja andis välja kooli 6.-ndale klassile diploma "Dagens Nyheter" ja Rootsi Õpetajate Karskusliidu poolt korral- datud tänapäeva aktualsest siind- muste orienteerimise võistlusest saa- vatatud heade tulemuste eest.

Diplomi võitis vastu 6. kl. elin- daja Peeter Paljak, kes saavutas võistluse parima individuaalse ta- gajärje.

Õpilased esitasid päevakohaseid sõ- nalisi ja muusikalisi ettekan- ded, mida klaveil saatis õpetaja Harri Kiisk. Aktus lõppes hümniga.

● Ametireisile Lääne-Ameerikas- se sõitis keeleteadlane Jaan Kur- man New Yorgist, kes töötab fir- ma "Dunn & Bradstreet" tölkide kontrollöörina. Ta valdab vii keelt, nende hulgas ka portugali keelt.

Eestlasist Hollandis

UUS SELTSI JUHATUS

Hollandi Eesti Seltsi uus juhatus jagas ametid järgmiselt: esinaine Vil- ma Soido-Belinfante (endine) sekre- tär Eino Roode (uus), laekur Tama- ra Fofanof ja Antonina Lidke-Elders (endine) ning varahoidja Hilda Priks Rhode (endine).

Juhatus valis esimehe laekuri Jaan Lambre tema suurte kogemuste tõttu omale majanduslikuks nõuandjaks.

Pidulitõimkonda kuuluvad prouad Ellen van der Heij-Hals, Heli Ker- nas-Swinkels ja Mai Reps-Lutge- Schiphold.

E.V. AASTAPÄEV

Eesti Vabariigi aastapäeva tähistam- mine toimus pühapäeval, 28. veebru- ril Rotterdamis Doopsgezinde kiriku majas. See algas jumalateenistusega pastor E. Kõgilt, mida kaunistas me- tosopran Hilja Mägi-Sontag. Aktusel esines segakoor "Leelo" Saksamaalt Villu Laidsaare juhatusel. Solistina esines Linda Vagert, Edgar Pentti ak- ordioni saatel. Pärast toimus kohvi- laud.

KES KAISID KOLAS

Eesti noortest on moodunud kuul- e Hollandi külastanud ja eestlastega

kontakti võtnud Tiit Nurmela Root- sist ja Jüri Raidma, kes teenib Ameerika lennuvões Saksamaal. Mõle- mad noored on aktiivsed skaudid. Jü- ri Raidma laulab Saksamaal "Leelo" kooris ja esineb rahvatantsurühmas "Tungal". Jüri on eesti lauludega esinenud ka Ameerika sõjaväelastele Saksamaal. Teistest eestlastest oleme kohanud proua Kull'i Halmstadist, Tiit Haamerit Göteborgist, kes esi- nes suure menuga eestlastele Rotter- damis Eesti Vabariigi aastapäeva tä- histamisel, jättes meile kõikidele unustamatu mulje oma lavaküpse- etekandega. Loodame Tiit Haamerit ka edaspidi Hollandis kohata. Root- sist olid siin proua ja härra Erendi, Ameerikast prof. Järvasar ja Pariis- st Liaslaa eestlane dr. Guido Pa- rias. Belgiaist prl. Puurman, pr. Saart ja hr. Pelmas.

Tenor Naatan Pöld on suure edu- ga moodunud aastal esinenud mitmel korral Hollandis, viimast enne jõule Dordrechtis ja Rotterdamis, lauldes Bach'i "Weinachtsoratoriumi". Saksamaal on Hollandis olud pr. Leida Borkman-Hoffmann. Rootsejuhtide kursusest osavõtjaid Rootsi, Saksamaal, Inglismaal ja Ameerikast, kokku 54.

Kremli lootused lääne suurele majanduskrahhiile on jäänud vaid unelmaiks

(VE) — Kommunistlik propaganda on alati väitnud, et kapitalistlik ühiskond kannab eneses oma hävinu pistikuid ja variseb aga jooksul kokku. Selle kangekaelse seisukoha juurde on jäänud ka diametraalselt vastupidiste tõendmaterjalide valguses — olukorras, kus elatistase kapitalistlikes riikides pidevalt tõuseb, kuid langeb kommunistimaadets kohalt nii madalale, et see kutsub esile isegi meeleheitlikke näljarahutusi. Muidugi leidub ka sellele vastuvaideid, kuid need on kommunistlikus maailmas kiiresti vaigistatud. Üheks seltsiks oli juba üle kahekümne aasta tagasi Ungaris sündinud kuulsa nõukogude majandusteadlane Eugene Varga, kes kirjutas, et 1929. a. suure majanduskriisi kordumist Ameerika Ühendriikides oleks asjata loota, kuna sealne majandussüsteem on vahepeal väljaarendanud selle vältimiseks küllaldaselt kaitsevaid vahendeid. Stalinile ei meeldinud selline asjakas tõlgendus loomulikult kõige vähemalgi määral ja Varga võis önnä tänada, et ta pääses ainult põlu alla langemisega.

Nüüd lõpuks ometigi on N. Liidu majandusteadlased päris avalikult otsusele jõudnud, et kadunud Vargal oli õigus ja kapitalistlik süsteem USA-s baseerub kindal alusmüüri. Suure majanduskriisi paratamatu teooria on üle parda heidetud ja tahtmatult võetud omaks, et Ameerika majandusliku põhilise struktuuri võib küll vahetevahel pisut murenda, kuid mitte variseda.

Professor Varga hüpotees leidis hiljuti tõestamist Moskvas Maailma Majanduse ja Rahvusvaheliste Suhte Instituudi poolt, mille esimees direktoriks oli Varga ise ja mida veel aastaid pärast tema surma nimetati mitteametlikult Varga Instituudiks.

Selle instituudi konverentsil, mis oli kokku kutsutud kapitalistlike riiki

kide majandusprobleemide arutamiseks, kurnutas majandusteadlane V. Lan teooria, mille kohaselt väärtpaberite hinna langus New Yorgi börsil kõigi aegade madalseisu peaks ilmingimata tähendama seda, et suur majanduskriis USA-s on otse nurga taga.

Kogu Ida-Euroopas oli seni tehtud suur number asjaolust, et ajavahemikus 1969-70 alanes väärtpaberite hind umbes 300 miljardi dollari võrra. Marksisüsteemil vaatlejate silmis oli see ennenähtamatu sündmus ja viis nende mõtteid tagasi 1929. a. aasta suure majanduskriisi. Lan vastas nüüd, et 1929. aastal oli kõigi aktiivse väärtus New Yorgi börsil vähenenud 100 miljardit dollarit. Samuti tuleb silmas pida, et väärtpaberite langus viimase kolme aasta jooksul ei põhjutanud produktsiooni kriisi,

nii nagu see toimus 1929. a. aletes. Sellest tegi nõukogude majandusteadlane järelduse, et börsi langus ei tarvitse ühelgi määral tähendada uut suuremat majanduskriisi Ameerika Ühendriikides.

Lan liikus samas ümber ka teooria, mille kohaselt USA majanduslik tõus pärast 1929. aastat oli tingitud sõjalistest ettevõtmistest. Ta juhtis tähelepanu sellele, et USA viimase kriisivastaste vahendite finantseerimiseks ei ole kaugeltki tühjakassamendatud.

Ekki USA riigivõlg on Teise maailmasõja lõpet alates tõusnud 100 miljardi dollari võrra, kuid suhteliselt rahvuslikku sissetuleku ning jõukusega on riigivõlg oluliselt vähenenud. Lan jõudis otsusele, et USA on praegu suutelnem majanduskriisi paarema kui kunagi varem ja kriisivastaste võitluse vahendid ei ole ühelgi määral sõjalistest kulutustest.

Edasi valides N. Liidu Teaduste Akadeemia korrespondent liige prof. Abram Miletkovski vastu senisele N. Liidus kehtinud ametlikule seisukohale, et ainult majanduselu pidev ja tõhus kasv vältib kapitalistlikes riikides tõelised ühiskondlikud rahulolematused. Ta tõi esile, et hoolimata majandusliku arengu aeglusest Inglismaal ei ole seal tekkinud mingit massilist tööpuudust. Tööpuudus esineb küll teatavas ulatuses, kuid ei ohusta majanduslikku ega poliitilist süsteemi. Juhtivad N. Liidu majandusteadlased ei usu ka enam ennustatav pidevat tööpuuduse suurenemist kapitalistlikus maailmas, ekki seda veel kuulutatakse marksistlikes õpperaamatutes.

Kokkuvõttes on N. Liidu majandusteadlased nüüd omaks võtnud, et USA-s ei ole 33. aasta jooksul olnud tõst majanduskriisi, riigivõla koorem on suhteliselt kergeenenud varemate aegade võrreldes ja majanduselu saab edukaalt käigus hoida ka ilma sõjaliste lisusteta.

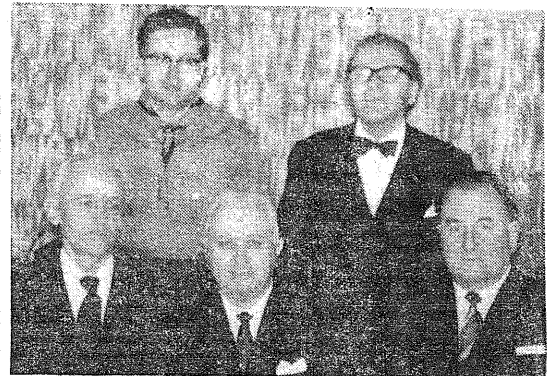
„Vastus“ on tehtud ajal, mil N. Liidu oma marksistlik majandussüsteem on sattunud ummikusse ja kus kuulub teegi soovitusi erandlikult sektori laendamiseks. See oleks kindlasti majanduslikult ravimiks, samal ajal aga ideoloogiliseks dünamidiks, millega vaevalt julgetakse eksperimenteerida.

Pastor Eduard Kanna surnud

Hilinenud teade põhjal selgub, et Ashley haiglas, Põhja-Dakotas suri mõeldud aasta 18. oktoobril kopsuvähki adventõpetaja Eduard Kanna.

Ta sündis Viru-Roela lähelisel 18. juulil 1908. aastal taluniku pojana ja lõpetas Eestis Edv. usuteaduse seminari. Hiljem piis ta Taanis velseri ja vesiravi alal ja töötas kodumaale tagasi pöördunud adventõpetajana. Pagulasasust alustas ta Rootsis, kust siirdus misjonäri-velserina Paraguayasse ning Brasiiliasse. 1953. a. sai ta Põhja-Dakotas ühe piirkonna adventõpetajaks. Pagulasasust alustas ta Rootsis, kust siirdus misjonäri-velserina Paraguayasse ning Brasiiliasse. 1953. a. sai ta Põhja-Dakotas ühe piirkonna adventõpetajaks. Pagulasasust alustas ta Rootsis, kust siirdus misjonäri-velserina Paraguayasse ning Brasiiliasse. 1953. a. sai ta Põhja-Dakotas ühe piirkonna adventõpetajaks.

On oluline, et Eesti Komitee informeeritaks astunud sammudest või selleks esinevatist takistust, et oleks ülevaade olukorrast ja tarbekorral oleks võimalik kaasa aidata raskustel kõrvaldamiseks.

Borås aktuse tegelasi. Ees istuvad vasakult BES esimees kpt. A. Jakobson, Kirikuõpetaja O. Kodres ja aktusekõneleja jur. kand. Heino Riimar Göteborgist. Tagareas noorte esindaja V. Rõmmel ja BES abiesimees H. Kõiv. (EPL-foto Kõister)

VABADUSPÄEVA AKTUS BORÄSIS

Eesti Vabariigi 53. aastapäeva tähistamine Boräsis toimus pühapäeval, 21. veebruaril Gustav Adolfi kogudusmajas, kuhu oli kogunenud umbes sada kaasmaalast.

Sini-must-valge rahvusliku saali toomisega skautide ja gaide poold toodi aastapäeva pühitsemise tunne osavõtjate südamesse.

Boräsi Eesti Seltsi esimees August Jakobson oma avasõnas tervitas kõiki, kes olid aktusele tulnud ja andis lüheda ülevaate Vabariigi sünist ja arengust kuni meie põgenemiseni ning teistkordseid saabuva vene okupatsioonini.

Päevakohane vaimulik talitus oli õpetaja Oskar Kodreselt. Aastapäeva

kõne pidas jur. kand. Heino Riimar Göteborgist, kes peatus pikemalt praeguste sise- ja välisprobleemide juures, leides, et selline olukord ei saa kaua kesta ja ükskord peab saabuma aeg, kui õigus pääseb võimule.

Seltsi abiesimees Egon Kõiv tänas lõppõnast aastapäeva külalisi, skaute ja gaide ning ulatas kimbu lilli aktusest osavõtjale Vabadusristi kavalerile kapten Joosep Pruunile.

Aktus lõppes hümniga ja rahvusliku saali väljaviimise, mille järelle istuti kohvilauda.

E. Jaakson: Eesti rahvas hindab ülimalt vabadust

NEW YORK (EPL) — Eesti Vabariigi Esindaja Ernst Jaakson ütles, millega Eesti Vabariigi esindaja iseseisvuspäeva aktusel, et põhimõttel, milleks Eesti iseseisvus loodi, kehtivad ka tänapäeval: kõigi eestlaste hingest ja suust kostab vaid üks mõte ja soov: olla vaba ja valitseda ise ennast oma põlisel maal.

Võõral võimul puudub igasugune juridiline ja moraalne õigustus Eesti territooriumil. Praegune Nõukogude Vene võim Eestis on sinna sisse tunginud agressorina. Eesti kodanik pole kunagi hääletanud oma maa liitmisest Nõukogude Venega, ta pole Nõukogude Vene kodakondsust kunagi soovinud ega vabalt aktsepteeri-

nud. Eesti rahva isiklikud kui ka riiklikud varad on Moskva võimude kandjate poolt kurahtlikult ülevõetud ja nende peale peetakse jalt välismaal veel tänapäevgi. Meie rahva vaenlane esineb end on püüda süstemaatilise venestamise protsessiga sulatada eestlase vene rahvase ja sellega pikka peale kaotada kõik rahvuslikud erinevused ja tundemärgid.

Kuid eestlase rahvuslik enesetunne ja individualistlik iseloom leiab õige tee, kuidas sellele rahvale vastu panna. Eestlane hindab ülimalt vabadust ja iseseisvust ja ta ei lepi sellega, et tema puudub täielikult hääleõigus oma enda maa valitsemiseks.

Aatomrelvade ajastul võib kergesti tulla mulje, et isekastud rahvail ei olegi lootust vabanemiseks. Nõukogude Vene sõjavägi on takistamatult veerenud üle saja miljoni euroopla ja on neile oma imperiaalistliku korra peale surunud. Kuid igal survel on oma vastusurve. Ükski vägivõla pole veel suutnud vabaduse ihale järeldavalt vastu panna.

Kommunistliku korra lagunemise algidud on olnud nähtavad nii Ida-Saksamaal, Ungaris, Tšehhis ja alles hiljuti Poolas. Teatud käärimine on kiinmas ka vene rahva hulgas, mis on sihtitud ebanimlikkuse vastu kommunistlikus süsteemis.

Kokkuvõttes tuleb rõhutada, et inimete ja rahvaste õigusi ei saa jäädavalt maha suruda. See teadmine annab elujõudu ka eesti rahvale.

Ernst Jaakson

EK algatab vanade koondamise ning hoolduse parandamise

Eesti Komitee ja selle sotsiaalkomisjon on pöördunud kohalike eesti oranisatsioonide poole kirjaliku avaldusega, mis käsitleb võimalusi eesti vanade hoolekande parandamiseks kohapeal. Teatavasti EK asemeikogu asus seisukohale, et tuleks samme astuda vanadekodudes asuvate eesti vanade kogumiseks kommunistide valitsemise ühte vanadekodusse. Eesti Komitee palub kohalikele eesti oranisatsioonidele selgitada, kas kohapealsed vanad või pensionärid on avaldanud soove koondumiseks ühte vanadekodusse, kas sellise soovi täitmiseks esineb takistusi ja millised ning astuda kohaliku läänivalitsemise juures samme koos teiste kohalike oranisatsioonidega, et arvestataks eesti vanade koondamise sooviga.

Et aidata asja korraldamisele kaasa, vajab Eesti Komitee ülevaadet kohalikest vajadustest selles küsimuses, hooldust vajavate vanade, haigete, invaliidide jne. arvust ning kohalikest arvamistest, kuidas küsimust keegi teie lahendada. Nende andmete saamiseks kasvatseb Sotsiaalkomisjon need läbi töötada ja astuda vajalike samme Sotsiaalvalitsuses.

Kõrvuti eelmise küsimusega on ühtlasi üles tõstetud küsimus, et tuleks leida vanadele pidevama kontakti loomiseks omavahel ja kaasa aidata neile arstiabi suhtes.

Eesti Komitee juhatus konstateerib rahuldusega, et pensionärid on tervitaval viisil näidanud initsiatiivi pensionäride ühingu loomiseks kohtadel. Kahjuks ei ole see ometi sündinud kõikjal, kus niisugune koondumine oleks olnud soovitatav ja võimalik.

Seepärast appelleerivad Eesti Komitee juhatus ja sotsiaalkomisjon kohalikele eesti oranisatsioonidele poole algatada eesti pensionäride ühingu oranisierimist seal, kus see võimalik ja kus seda veel ei ole tehtud. Juhul, kui see pensionäride väikes arvu juures ei peaks olema teostatav, kaaluda, kuidas saaks siiski pensionäridele abiks olla nende eluolul mitmesugustest küsimustest, või neid isolatsioonist hajatamises kutsuda liituma kohalike oranisatsioonidega. Viimaste puudumisel kutsub Eesti Komitee juhatus vanu kaasmaalasi ajalehtede kaudu ühe pöörduma otseselt Eesti Komitee poole, et sel teel oleks võimalik selgitada koondumise võimalusi ja abiks olla muudes küsimustes.

Eesti Komitee juhatusel on teada,

et mitmetes kohtades üle maa elavad üksikud pensionärid isoleeritult ja vajavad nõu ja abi oma probleemide. Mõitlail neist puuduvad ka omaksed ja nad elavad hajutatult kas pensionäride kodus või oma kodus, või siis järele asuvad kinnistes hooldus- või raviasutustes. Paljudel neist on kontakt rootsi keelel mittevaldamise tõttu puudulik ja side ravi- või hooldusasutuse personaliga võimatu või raskendatud.

Siin lasub esmaajoones kohalikele eesti oranisatsioonidel suur ja tänuväärne ülesanne nende kaasmaalastega kontakt luua ja neile oma abistavat käit pakkuda.

See võib sündida mitmel viisil:

- a) on mõeldav taotleda oma läänivalitsemise juures eesti keelt valdava kuraatori ametisse seadmist, kelle poole üksikud ja rootsi keelt puudulikult valdavad kaasmaalased võiksid pöörduda nõu ja abi saamiseks;
- b) kui see ei peaks olema teostatav, leida oma oranisatsiooni liikmete hulgast vabatahtlikke samariltsi, kes kontakti loomiseks abivajajate kaasmaalastega, või
- c) leida oma piirkonna kaasmaalaste hulgast neid, kes niisugust kontakti oleksid valmis looma ja pidama, soovitatavalt koostöös kohalike sotsiaalametite ning teravishoiu- ja haiglavaliitusega.

On oluline, et Eesti Komitee informeeritaks astunud sammudest või selleks esinevatist takistust, et oleks ülevaade olukorrast ja tarbekorral oleks võimalik kaasa aidata raskustel kõrvaldamiseks.

SPIOON

Algus lk. 1

ennast kui Kreeka äärmisest ja tellis Roussilhe käest 10 000 frangi väärtuses handmaks-pasteeti. Ka jäi "Monsieur Mihel" sellest peale kindlaks Roussilhe kuredeks.

Veebruaris 1963 palus "Monsieur Mihel" Roussilhel Nato arhiivist üht dokumenti, mida ta pidi vajama oma äri huvides. Roussilhe müretses "Michelile" (et mitte kaotada head kundet) selle dokumendi, mille eest Mihel andis talle 200 franki. Kaks kuud hiljem teatas aga "Monsieur Mihel" Roussilhele, et ta on Rumeenia salateenistuse ametnik Michai Carman, kes töötab ametlikult Pariisis Rumeenia saatkonnas saatkonnatöökuna.

Ühtlasi nõudis Carman "Tamas Bulbat" (nii oli Roussilhe Roussilhe tegevuse, kui Carman lubas tasuda kullas, nõustuski Roussilhe dokumentide fotograferimisega ja nende loovutamise Rumeenia salateenistusele.

Carman oli niivõrd tähtis "Securita" funktsionär, et talle allus ka kindral de Gaulle'i Rumeenia külasõprade ettevalmistamine. Kui ta de Gaulle'i külastas sõitis Rumeeniasse, jäeti ta ettevaatuse otstarbel Bukaresti ja ta asemele saadeti Pariisis salateenistuse kapten Ion Tomascu, kes ametlikult oli Rumeenia esindajaks Unesco juures. Viimane jatkas siis ka koostööd Roussilhega.

Kui suvel 1969 ühis Rumeenia salateenistuse agent põgenes idast läände, õnnestus avastada ka Pariisis töötav Rumeenia salateenistuse ring, ja selle ringi kaudu ka Brüsselis töötav Roussilhe.

Viimase kontakt-mees Tomascu pidi siis koos 16 Rumeenia saatkonna "ametnikuga" lahkuma Pariisist. Üldse kuulus siis Rumeenia saatkonna koosseisu 40 isikut, kellest need 16 olid "Securita" ametnikud.

Christian

Algus lk. 1

Lüdi kogu rahvaarv ulatub 250 miljoni inimeseni.

Kuigi Kreml deklareerib, et ta on "lehdendanud" vähemuste probleemi, teab igalüks, et miljonid poolakad, leedulased, eestlased, lätlased, ukrainlased, kasahhid, turkmenid, tatarlased, usbekid ja teised sooviksid samuti pääseda moskoviitide ikke alt. N. Liit ei ole tõeline unioon vaid see on türannia, mis on venelaste poolt peale surutud teistele rahvastele.

Kui juutidele tehakse erand ja lubatakse neil välja rännata, siis võib see näkutada ka teisi rahvusi ning nad hakkavad nõudma endile samalaadseid õigusi.

Kogu ajaloos jookslid on Kremli valitsevad mehed halastamatult maharunud kõik vähemrahvaste ülestõusu katsed ning nad teevad seda eriti silmatorkavalt kommunistliku režiimi all.

Kirjutise autor Joseph C. Harsch märgib lõpuks, et kogu juutide protsessi lugu kergitab vanu kahtlusi, kas N. Liidu piirid on nii kindlad ja selged nagu seda ette kujutatakse Kremli.

Jõudis Rootsi uus täiendav saadetis William Tomingase mälestuskogu

MÄLESTUSED

Suures formaadis (342 lk.), erikõites, heale paberile trükitud raamatu hind kr. 32.— + postikulu kr. 1.05. Kõide on sarnane Mari Raamoti ja K. R. Pusta memuaridele.

Kõitvalt ja elavalt kirjutatud raamat sisaldab palju uut ajaloolist materjali meie iseseisvuse koidikust peale. Raamatu hilise Rootsi jõumise tõttu on meie kinkpreemi punkte loomisest osavõtta soovijatele maksutähtaega pikendatud 15. märtsini 1971.

Tellimised aadressil: Kirjastus KULTUUR, Box 133, 191 20 Sollentuna ja tasuta Kirjastus Kultuuri postigraale nr. 61 03 20, 191 20 Sollentuna.

Kirjastus KULTUUR

7. kunstniku graafika

Möödunud aasta lõpul organiseeriti Stockholmis uus kunsti-galerii nimega "Välis-Eesti Graafika," kes oma ülesandeks on võtnud levitada Eesti graafikute loomingut. Eeskätt eestlaste vabas maailmas, aga ka rahvusvaheliste kollektsoonäridele ja muuseumitele. Selle üritusega on liitunud kunstnikke Rootsi, Saksamaalt ja iluemeradest: Endel Kõks, Karin Luts, Anne-Reet Paris, Eric Pehap, Tiiu Reissaar, Herman Talvik, Rutt Tulving, Agate Veeber ja Arno Vihalemm.

Vabariigi aastapäeval, 24. veebruaril, toimus galeriis järjekordest näituse avamine. Seda võiks nimetada seitsme kunstniku valiknäituseks. Esinejateks on Endel Kõks, Karin Luts, Anne-Reet Paris, Eric Pehap, Herman Talvik, Rutt Tulving ja Arno Vihalemm. Iga kunstnik esineb vaid kolme tööga.

Näituse avasõnad ütles Heinrich Lohet. Tervitades näitusekõrvalisi, rõhutas ta oma sõnavõtet ja selles külmavabadussõjas, mida meil kaasajal paguluses tuleb pidada, on üheks relvaks meie kultuuripärandi ja rahvusliku omapära säilitamine. Poliitilises võitluses tuleb meil näidata ja tõendada, et eesti rahvas ei ole Euroopa kultuurironda kuuluv rahvana poliitiliselt lavalt kadunud. Ja kultuuritegelased on need, kes selle tõenduseks materjale võivad kokku kanda. Üks osa sellest tõendusmaterjalist — eesti tuntud graafikute tooted — on tänäsi siia vaatlemiseks välja pandud. Looming, mille kohtu kunstilata tundjad Rootsis, Prantsusmaal, Austrias, Ameerikas, Itaalias ja teistes riikides on väärt, et Eesti kunstnikud on ajavooludega kaasa sammunud ja et nende teosed seavad rahvusvahelisel tasemel. Nende erapoolelised ekspertsid hinnangu üle võime rõõmu tunda ja pistu uhked olla.

Näitustel välja pandud graafilised lehed on teostatud eri tehnikates: puuldõige, linoolõige, kuivõõõõ, etsing, litod. Samuti on erinev kunstnike väljenduslaad ja motiivide valik. Hinnad 120–360 krooni. Näitus

Raadiosaade

Algus lk. 1

läänemaailma pääseda pärast 15-aastast vanglas viibimist. Pastor R. Wurmbrand elab ise USA-s, kust juhibki Bonnis asuvat vaimulike tegevust.

"Stefanuse Sõnumi" raadiojaam asub Lissaboni lähedal Portugalis ja selle ametlik nimetus on Radio Trans-EUROPA. See on Euroopa võimsamaid lähilähedajama. Saated antakse edasi lainepikkustel 25 ja 31 meetrit. Eestikeelsed saated toimuvad kolm kordnädalas — pühapäeval, esmaspäeval ja teisipäeval kella 21.30 kuni 21.45 Ida-Euroopa aja järele, s.o. Rootsi aja järele kl. 19.30–19.45.

Vabaduspäeva puhul olid saated pühendatud aastapäevale. Vastavad helilindid saadetakse jaamale To-ronist.

Nagu hr. Rüdmiik märgib, on tema saadete juhiks ja saated koostab "Ususõnumi" raadiotoimkond, milline juba 1962. aastast on ühe Kanada raadiojaama kaudu annud eestikeelseid vaimulikke saateid, mis on kuulnud ka USA-s.

See raadiojaam kutsus jõulu eel eestlast üles abistama kaansaslasi Türgis ja laekumine oli mõne päevaga 6000 krooni. Summa läks jõuludeks Türgisse eesti kella.

Liikumisi läbi raudeesriide

Kodumaa okupatsioonialikate teatel viibis Rootsis oma tütre juures Lida Rosalie Lehter, isa juures Emma Mare ja Leonid Stolvitsh ja vanemate juures Raimund Shöenberg.

Kanadas külastas isa Heiti Kuusi, õde Alma Saare ja isa Arvo Rieal. Ameerikas viibis õe juures Salme Lutter.

Taanis oli õe juures Helga Mäe-tan, Poolas sugulaste juures Anastasi Vodovitsh ja Lääne-Saksamaal venna juures Elgin Gösta ja Endla Kõivumägi ning tütre juures Jaan Hugo Kõomägi.

Alatiseks sõitis Somme abikaasa juurde Tiiu Salpiola. Kanadast sõitis Tallinna Aleksander Ivanovile külla õde.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Fotoklubi järjekordne kokkutulek toimub neljapäeval, 4. märtsil Eesti Majas algusega kell 19. Kavas on filmi-õhtu.

Seekordsel klubiõhtul tulevad esitama lühikatsafilmid, millised annavad läbilõike nendest saavutustest mida selleala harrastajad on viimastel aegadel nii tehniliselt kui ka pildimaterjali seisukohalt koostanud. Samuti puudutatakse kitsasfilmiga seoses olevaid uuendusi nii filmi kui ka kaamerate juures. Kõik filmi ja fotohuvilised on teretulnud.

GES Näiteringi teatrietendus

Arvo Mägi komöödia "Kuulujutud" esietendus toimub laupäeval 13. märtsil kl. 19.30 ABF-i teatrisaalis. Pääsmete eelmüük on E. Kultuuri Koondise büroos esmasp. — reedeni kl. 10.00–16.30, neljapäeviti kl. 10–18-ni.

Ettekanne kirjandusest

E. Kultuuri Koondise üldkoosolek toimub neljapäeval 18. märtsil kell 18.00 Eesti Majas Stockholmis.

Pärast üldkoosolekut Arvo Mägi ettekanne teemal: "Tänapäevaseid ilukirjanduslikke tendentse meil ja mujal".

Sudaanis keelatakse kompertei?

BEIRUT — Sudaani vasakpoolse kallakuuga valitseva peaminister kindral Jaafar Al Numeyri mainis, et ta kavatses likvideerida Sudaani kommunistliku partei, mille koosseisu arvestatakse 1 miljoni liikmele.

Peaminister nentis, et ta vallandab kõik riigiametnikud, kes juuluvad kommunistliku partei koosseisu, kuna kommunistide esmajärguliseks eesmärgiks on sabotaaži teostamine ning praeguse režiimi õõnestamine.

● Austraaliast viibis USA-s ja Kanadas külas Hans Lasn, kelle alaline alukoht on Adelaide. Ta on tuntud tennisemeistri Kristian Lasn vanem vend. Ta on reisir mõned kuud.

A. Laur suri kodumaal

Ikstastud kodumaalt tulnud napp teatell suri 8. veebr. 1971 Pärnu-Jaagupi alevi EV-aege Pärnu-Jaagupi 6. kl. algkooli juhataja, KL malevkoonnapäälk, Seltside Liidu esimees jne. — August Laur. Tema surm tuli vaid kaks päeva enne 82-aastaseks saamist (Sünd. 10.2.1889).

Laur küüditati varasematel tel 1949 Siberisse, kuid tal õnnestus vana hää sportliku kooli tõttu üle elada ning 5–6 aastat hiljem kodumaale tagasi pääseda. Reserv-leitnandina oli August Laur kuni KL. likvideerimiseni selle Pärnu-Jaagupi malevkoonna päälk. L. tundis elavat huvi koha-ajaloo uurimise vastu ning püüdis jõudu- ja oskustmööda sellele kaasa aidata.

Koolitööd oli Laur tuntud hää pedagoogina ja süttava isiksusena, kelle koolist on aegade vältel võr-nud terve rida silmapaistvaid ja juhtivaid tegelasi, mitmete reshiimi-de juures.

Tiiu Randviir oli Austrias

Praeguse "Estonia" ooperiteatri suurte võimeteiga ballettprimadonna Tiiu Randviir, kes mõne aja eest esines teatri külastusreisil Soomes, on nüüd N. Vene balletitruupi koosseisu pääsenud esinema ka väljaspole raudeesriit.

Nagu Selgub intervjuust temaga "Sirp ja vasara" veergudel, on tantsuansambli esinenud alaul Varssavias ja lõpuks Austrias, kus reisi vias ja lõpuks Austrias, kus reisi haripunktiiks olud esinemine Viini Konzerthausis.

Leinateateid

L.-Saksamaal suri Johannes Sepp, sünd. 14. juunil 1893.

Eestis suri 22. märtsil 1970 Enno Laineste, sünd. 3. mail 1910.

Bambergis, L.-Saksamaal suri 17. dets. Augusti Kiima, sünd. 22. jaan. 1896 Tartus.

Oldenburgis, I) Saksamaal suri 24. jaanuaril loodusteadlane Johannes Önap, sünd. 26. märtsil 1891 Jõge-val.

Öiendus

EPL-i 24. veebruaril numbris, artiklis "Uus esimees Borisi Skaudi-sõpradele" on eksikombel märgitud, et selts on teatanud kohalike gaide-skautide kolme tuhanda krooniga. Peab olema 30 000.—. Juuresoleval pil-dil on esireas esimees vasakult pr. Antonia Meomuttel.

†

Mälestame valusast leinas meilt ootamatult lahkunud

Karl Särg'i

* 10.3.1900 Udermas
† 26.2.1971 Mölndalis

NAINE
TUTAR
ÕDE

Matusetalitus toimub laupäeval, 6. märtsil kell 9.00 Heliga Korset kapellis Kvibergi kalmistul.

Ohvreid rohkem

LONDON — Inglismaale saabu-andmeid oli enne jõulu Poola sadamalinnaades toimunud rahutusi-te surmaohvrite arv mitu korda suurem ametlikest andmetest ja ulatus üle 1000.

Politseivõimude terrori ohvriks lan-ge kõige suuremal arvul töölisi Gdynias. Kui tööliseid olid teel laevatehastes, siis peeti nad kinni poliitlike poolt ja käsutati koju tagasi minema. Tööliseid keeldumisel avati neile tuli, mille tulemusena paljud said surma. Töölised katsid ühe surmasaanud nooruki laiba poole lipuga ja kandisid laiba Gdynia reekojale ette, kus politsei hakkas uuesti tulistama ja surmas rohkelt arvul demonstrante.

†

Sugulast ja sõpra

Endel Sarnet'i

† USA-s

mälestavad leinas

Perekonnad

PAGILAD

PEETER KIL

A. SORKKA

perekonnaga

F. KOPPEL

perekonnaga

†

Head perekonnasõpra

Dr. phil.

Otto A.

Webermann'i

mälestab

LINDA PAULSON

pojaga

†

Lahkunud koolikaaslast

Olga Kurvits'at

† 21.7.1969 Göteborgis

Georg Jüri Pääbo't

† 19.10.1969 Torontos

Voldemar

Jaaniste't

† 11.1.1970 Stockholmis

Jüri Suurküla

† 26.7.1970 Göteborgis

mälestavad

LAANEMAA

OHISGÜMNAASIUMI

END.ÕPILASE JA ÕPETAJAD

Leena Ader Göteborgi-aktusel lõppsõna ütlemas. Esireas kõnepuldist vasakul: E. Aibast, praos N. Raag, piiskop Sven Danell, Tiina Klemant, R. Zachrisson, C. Berndtsson ja Ove Nordstrandh. (EPL-foto Kopler)

Rootsi esindajad: Säilitage eesti kultuuri ja eripära 500 aktusel GÖTEBORGIS

GÖTEBORG (EPL) — Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine Göteborgis, Burgårdeni gümnaasiumi aulad, pühapäeval, 21. veebruaril kumajas 500 eestlasele suureks pidulikuks kokkutulekuks, mida iseloomustas sügav rahvuslikkuse tunnetus ja rahvusliku pärandi säilitamise rõhutamine. Selle eest pälvis ennekõike tänu piiskop Sven Danell oma osatööst aktusest ja lühipea kuld usku kinnitava pidukõnega. Eestlase säilitamise vajadust rõhutasid ka rootsi riigipäevalikmed ja parteide esindajad.

Aktus algas kell 14 traditsioonilise lippude sissetoomisega gaid- ja skautlusse kuuluvate noorte poolt. Aktuse avasõna ütles Göteborgi Eesti Üliõpilaskonna esimees Tiina Klemant esmalt eesti, siis rootsi keeles. Peale külalistele suunatud tervitavast osas näitas kauneid rahvapärimuste kandvaid üliõpilaskonna esindajaid, et eestlastel ei ole mingit võimalust N. Liid poolt okupeeritud Eestis pühitseta oma rahvuspäeva. Edasi tähendas avasõna ütleja:

"Lubatud eriti rõhutada, et eestlased, lätlased ja leedulased on Läänemere teiselt kaldalt tulnud Rootsi poliitiliste põgenikena. Nende olukorra samastamine nüüdsete sisserändajate olukorraga pole üldse mõeldav. Mõnes suhtes võib aga võrdlust tõmmata ameerika-rootslastele, kui mõeldakse nende tahtlase säilitada rootslust võõral maal. Siis on ka kergem mõista, miks pärast meie, eestlased, soovime säilitada oma kultuuri ja traditsioone Rootsis."

— Eesti noorema generatsiooni esindajana kutsun üles eesti noori ja nende rootslastest sõpru selgitama koolides ja töökohtadel, et ka eesti rahvas vajab vabadust, nagu seda nõutakse Aasias, Aafrikas ja Lääne-Ameerika rahvastel, ütles Tiina Klemant, kes lõpetas oma rootsikeelse sõnavõtu tänuga rootsi riigipäevale, valitsusele ja kohalikele ametivõimudele eest, et eestlased on saanud organiseeruda nii kultuurilise kui ka poliitiliselt.

Avasõna järgnesid Göteborgi Eesti Algkooli õpilaste laulutehted Eero Tarjuse juhatusel. Lauldi eesti rahvaviisi "Minu veli virvipuu" ja Ean Võrgu "Eesti on me isamaa". Lõpetas — nagu alati — jäited oma lihtsa, tseiselt suhtuva ja kõlaltava esinemisega hea ja südamliku mulje.

SVEN DANELL: ÄRGE EESTIKE OMA PARANDIT!

Siis astus lilledega ja Eesti riigivõpiga dekoreeritud kõnepuldile endine Nearrootsi sõjaväe sõjaväe üheksa ja hiljem Skara piiskopkonna piiskop Sven Danell, kelle ametiõigust juure kuulub ka kaels kantav eesti piiskop Platoni-orden. Ta alustas oma kõnet eesti rahvalaulest laenatud sõnadega: Sõdamas oli sütevakk / pealael lõke laia / lõpues oli tuli punane. Ning süttas siis:

— Kui Stockholmis Eesti Gümnaasiumis andis välja oma noorte albumi 1950. aastal, olid need sõnad albumi motoks ja tuletati meele, kuidas vanal ajal võis juhtuda, kui tuli mõnes eesti tares kustust.

Võeti siis sütevakk ja mindi headelt naabritel tuli laenama. Saadud hõguvad sõed maeti hoolega tuha alla ja kanti kärmesti koju. Siin puhkesid nad ettevaatust ajal leegiks.

Kõik töö, mis tehakse eesmärgiga et eesti keel, eesti kultuur, eesti laul saaks tulevaste põlvkondadele alal hoitud, on sütevakk, milles hõguvad sõed säilitatakse.

Lootus, et eesti rahvas saaks jälle vabalt elada oma maal, on pime-dusse maetud. Nagu sõed sütevakkas tuha ja mulla all. Pealiskaudne vaatleja võiks ütelda, et lootus on surunud. Aga ta ei ole seda. Kui me tuleme kokku Eesti Vabariigi 53-ndat aastapäeva pühitsemise, siis oleme kogu selleks, et üksi üksteisele ligemale tõugata, nii et nad paremini hõguksid ja tuli säiliks tulevikuks.

Sõed, mis sütevakkina on peidetud ja maetud, sümboliseerivad eestlasi. Aga eestlus on rahvuslik mõiste, mis on välja kujunenud Lääne-Euroopa kristlikult kultuurist. Igast rahvast, kelle hingesügavusse on ristiusk oma juuri ajanud, on välja kasvanud omapärane kristlik-rahvuslik elustiil. Piiblis on ju ka kirjutatud Jumala linnast, kuhu rahvaste au ja austus peab viidama.

Piiskop Danell tsiteeris seejuures järgmise passuse min. Aleksander Warma postuumsest avaldatud kirjust: "Snellman on ütelnud: Ükski rahvas ei saavuta eesmärki, kui ta ei omaenda kaasest kultuuri omal viisil.

Selleks erilaadiliseks kultuurivormiks on oma rahvusust. Igaühel on misetav, et inimene armastab kusi ta emakordiselt nägi maailma-valgust. Aga veel enesestmõistetavalt on, et ta armastab oma isamaa vaimset olemust, rahva omapära, mõistmist ja tegutsesimist, keelt, kombeid, pärimusi. Kui selist armastust ei ole, ole ka sisenist haridus pinda."

Kõneleja jätkas:

— Meie seemnevili on tulestade-mad, mis maaetake tulevikult tarvis sütevakk sügavusse. Tuleb kord peagi, millal sõed puhkevad kõrgeks ja selgeks leegiks. Ma meeles on silmapilke, mil leek tuli nähtavale. Üks sel-

line tuleb tihti meele: Haapsalu ühisgümnaasiumis oli õppeaasta lõpu aktus. Lauldi ja mängiti kõrgel muusikalisel tasemel nagu alati Eestis. Ja peeti kõnesid. Kõik on ammu mu meelest kadunud. Aga üksainus hetk on mulle jätnud kustumatu mulje. Kõnede reas tuli kord abiturientide esindaja kätte. Üks sihvakas sportlasetiit astus reipalt kõnetooli ütleks väheste lihtsate sõnadega oma tänu õpetajatele ja vanematele ja pöördus siis kaaslaste poole kogu gümnaasiumis. Ta ütles umbes need sõnad:

"Teile, kaasõpilased siin koolis, kust me nüüd lahkume, ütlen ma ainult seda: kui peaks tulema kunagi päev, mil kaalul on kodumaa saatus, siis ärge ükski meist väärastu."

Rohkem ta ei ütelnud. Ma ei ole teda kunagi enam kohanud. Aga mu kujutluses seisab ta millal tahes ja ütleb samu sõnu. Ja sütevakkast tules üles selge leek.

Sven Danell lõpetas kõne sõnadega:

— Eesti on veel alles. Eesti meie südamest sütevakkas. Eestlased, ärge reetke oma rahvuslikku pärandit, oma pihi mälestust!

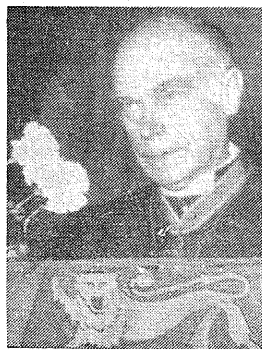
Kontsentreeritud ja sügavalt südamesse tungiv kõne teenis kauaestva kõteplaksutus-kilduavalduse.

Seejärel esines Göteborgi Eesti Naiskoor Harry Trausi juhatusel kolme lauluga, milledeks olid: Artur Kapp, "Mu süda", Salme Purre, "Üle kumäe" ja Johan Aavik, "Kõrge-mal on minu kodu". eranditult rah-varides koor täitis hästi viimistletud ja suurepärasele kokkukõlastatud kogumikuna oma ülesande kontsert-aktuse seisukohalt.

ROOTSI ERAKONDADE ESINDAJATE KÕNED

Järgnesid tervitussõnavõtted. Riigipäevaliige Doris Hävik (s) tervitas ja õnnitles eestlasi nende rahvuspiila puhul oma partei poolt ja ütles, et ta on emakordiselt selisel eestlaste kokkutulekul, mis on imponeeriv. Ta tõi järgnevalt eestlaste eluolukorda 19. sajandi, mil neid valitsas surveabinõude, süüdistuste ja terroriga.

— Pärast iseseisvuse saavutamist astuti suure teadlikkusega üles ehitama poliitilist, kultuurilist ja majanduslikku ühiskonda. Viidi läbi maareform, teostati sotsiaalsed-eadus-andius. 30-ndate aastate lõpul oli

Piiskop Sven Danell kõnele-mas Göteborgi E. V. aktusel. (EPL-foto Kopler)

Eesti Vabariik jõudnud tõe-lisele majanduslikule ja kultuurilisele õitsengule. Kuid see oli kohu-tav, mis järgnes II maailmasõja puhkemisel, kuigi Eesti kuulutas end neutraliseks. — Kõneleja meenutas sellega ühenduses ka Ribben-trop-Molotovi kokkulepet.

— Kuid lootus vabadusele ei saa lämmatada lisa pr. Hävik ja lõpetas siis oma sõnavõtu ridande esitamisega "Kantaadist", mille üks rootsi luuletajaid on loonud a. 1877 Uppala ülikoolis asetleidnud pidulikuks sündmuseks ja mis ennustab tuhande päikese paistmist pärast pimedaid aegu.

Riigipäevaliige Ove Nordstrandh (m) ütles algul mõned kriitilised sõnad tänapäeva arengu kohta Rootsis, eriti koolipoliitika alal, "kui ilm-nob nähtusi, mis olid varem mõeldamatud". Ta avaldas aga lootust, et endine kasvatusideaal taastub, kuna sellega on kogemused ja ühendus säilinud. Ta puudutas oma sõnavõtu ka jaloost sidemede Eestiga.

— Rahvusliku iseseisvuse saavutamise andis eesti ühiskonnale suurt jõudu ja distsipliini. Nüüd on ühiskonnapiil Eestis sootuks teine. See on hirmu peale ajav, see piit, mille on kujundanud sealne võim poliitilisel, kultuurilisel, usulul j.m. aladel. Kristlik humanism on täiesti kõrvale tõugatud.

— Eesti keel ja traditsioonid täna-sel pidulikul kokkutulekul on nüited, mis markerivad rahvuslikku omapära. Rootsi ühiskonna ees-märgiks peab olema — toetada aktiivset mitmesugust rahvusgrup-pide kultuurilavaldusi meie maal. Kõik kultuurisugemend peavad saa-ma eksisteerimisõiguse.

Ove Nordstrandh tähendas ka, et kõldele ülemvalitsus on teinud ette-paneku toetuste suurendamiseks eesti koolidele, kuid valitsus pole seni veel seisukohta võtnud. Ta lõpetas oma sõnavõtu sooviga, et vabaduse-lootus püsiks eestlaste südames ja andis edasi soojad tervitused Moder-ates koonduspartei poolt.

Fp Göteborgi osakonna esimees Rune Zachrisson tõi tervitust oma

MÕRVAR SÕIMAB KOHUT

MONTREAL — Kohtunik Marcel Nicos kõrvaldas separatistide kohtuprotsessi alaliselt kohtusaalist tööminister Pierre Laporte'i mõrvas kahtlustatava kaebeluse Paul Rose, kes on pidanud end kohtuprotsessi senise käigu ajal üleväl väljakutsuvalt ja sõimanud kõige tooremate sõnadega kohtuniku ja Kanada kohtusüsteemi.

Kuna Paul Rose keeldus advokaadi kaitsetest ning tegutses ise enda kaitsjana, siis on kohtunik Nicos pöördunud Quebeci Advokaatide Ühingu poole, et see saadaks protsessile Paul Rose huvides ühe vaatleja.

partei poolt ja jätkates sõnavõttu läh-tus Käbi Larelet raamatust "Vem spelar jag för?" Ta tsiteeris:

"Emakeel hõlmab lapse ja noorpõl-ve muljete-ümbruskonda, aga ta ei kasne teadlikus vanaduses. Hilise-mat kodakondsuse-keelt ei ole ma koolis õppinud, kuid kasutan seda iga päev. Tekivad suured lüngad ... Teadmine, et mitte omada oma emakeelt, võib esile kutsuda võor-suse, kodutuse ja võimetuse."

— Teie tugev rahvastunne on säi-linud, ütles siis fp esindaja, ja ema-keele oskuse omavad ka siin maal üleskasvanud. Ta tähendas, et on ise külastanud eesti kontserte Göteborgis ja pannud tähele siinsete eestlaste aktiivset kultuurilist tegevust, mis on rikanud ka rootsi kultuuri. Eestlaste osa rootsi ühiskonnas on olnud panustav.

ÕIGUS ISEISEVUSELE "OLEME SAMASUGUSED"

— Nagu teistest väikerahvastel nii on ka teil, eestlastel, õigus iseseis- vuseks. Rootsis on vooles, mis vaat-tavad mõda sellest õigusest ja ülis-tavad seda rezhimi, mille eest olete põgenenud. Kui küsida nendelt al-ternatiivse meie demokraatliku korra kohta, siis on nende vastus põikvõle.

Rune Zachrisson lõpetas oma sõna-võtu sooviga, et me jätkaksime oma võitlust vaba Eesti eest ja ei kogu maailma rahvaste kohta pandaks maksmat üheõigust ja vabaduse põhimõtet.

Göteborgi linna omavalitsuse liige Claes Berndtsson (ep) tähendas, et ta on olnud eestlastega juba 10 aastat kontaktis skaudiühikutes kaudu. "Meie keel erineb, kuid muudu oleme samasugused. Igal rahval on õigus siin maal säilitada oma keelt ja kultuurilist omapära. Tsentripartei poolt edu ja õnne!"

Ungari Ühingu esimees civ. ing. Sander Polgari ütles lisaks tervitus-tele ms., et väikese rahva ees- saladuseks on jõu säilitamine, et mitte kaduda ajalooalt. "Tuleb julgeda olla see ja jääda selleks, kes ollakse. Teie, eestlased, kohuskes on kanda edasi lootust generatsioonist generat-siooni — kuni iseseisva Eesti saavutamiseni."

Telegrammidena tervitasid Läti kog. õpetaja Arminis Treus, Läti konser-vatiivne partei, poliitiliste pensio-näride ühing, Rolf Sterner ja üks rootsi ohvitser.

Tervitustele järgnes Göteborgi Ees-ti Meeskoori ettekanne lauludega "Ko-ju" (A. Läte) ja "Ismaa mälestus" (K.A. Hermann). Eero Tarjuse juha-tust sujus esinemine kõigiti korda-läinult.

Kõigile sõnalistele ja muusikalistele ettekannetele reageeris publik soo- ja osavõtu ja kaasaelamisega.

Lõpp- ja tänusõnad külalistele, koordinele ja publikule ütles Tallin-na lipikonna esindajana prl. Leena Ader. Hünimide laulmise ja lippude väljaviimise lõppes õnnestunud aktus Burgårdeni, koolis, mille maja ees vardas lehviv sini-must-valge rõ-hutas omakorda sündmuse rahvus-likkust.